

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 187/2015 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen pienituloisten ulosottovelallisten tilanteesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Satu Taavitsaisen /sd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 187/2015 vp:

Onko ministeriöllä aikomus parantaa pienituloisten ulosottovelallisten realistista mahdollisuutta ottaa työtä vastaan ja maksaa velkansa pois ja

onko ministeriöllä aikomusta korjata ulosottolakia niin, että epäonnistuessaan pienituloinen ihminen ei vietä koko loppuelämänsä työttömyydessä, velkavankeudessa ja kurjuudessa?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Ulosoton suojaosuutta ja palkan ulosmittausta koskevat säännökset on uudistettu ulosottolain kokonaisuudistuksen kolmannessa vaiheessa (HE 13/2005 vp). Tuolloin eduskunta (LaVM 5/2006 vp) piti vähimmäisvaatimuksena sitä, että jatkuvasti huolehditaan suojaosuuden säilymisestä tasolla, joka riittää takaamaan velallisen mahdollisuudet kohtuulliseen arkielämään. Lakivaliokunnan ehdotuksen mukaisesti, hallituksen esityksestä poiketen, velalliselle itselle laskettava suojaosuutta korotettiin ja suojaosuuden indeksitarkistukset säädettiin tehtäviksi vuosittain. Mainitut ulosottolain säännökset säilytettiin sittemmin ennallaan ulosottokaaren (705/2007) säätämisen yhteydessä. Ulosottokaari tuli voimaan vuoden 2008 alusta.

Määräajoin maksettavan palkan ulosmittauksessa ulosoton suojaosuus on vuonna 2015 yksin asuvalla henkilöllä 680,70 euroa kuukaudessa. Velallisen elatuksen varassa olevan puolison, oman lapsen ja puolison lapsen osalta suojaosuuteen lisätään kutakin elätettävää kohden 244,20 euroa. Velallisia, joille jää pelkkä suojaosuus, on suhteellisen vähän, koska sen ylittävästä nettopalkasta voidaan ulosmitata vain osa. Palkan ulosmittauksen säännönmukainen määrä määräytyy kolmiportaisesti siten, että pienituloisilta ulosmitataan suhteellisesti vähemmän kuin suurituloisilta.

Jos nettopalkka on enintään suojaosuuden suuruinen, siitä ei ulosmitata mitään. Jos palkka ylittää suojaosuuden enintään kaksinkertaisesti, sovelletaan niin sanottua tulorajaulosmittausta. Tällöin ulosmittaamatta jätetään suojaosuuden lisäksi yksi kolmasosa suojaosuuden ylittävästä palkan osasta. Vasta jos palkka on suurempi kuin kaksi kertaa suojaosuus, ulosmitataan yksi kolmasosa nettopalkasta. Täten yksinäisen velallisen osalta yhden kolmasosan ulosmittaus alkaisi nettotulojen ylittäessä 1 361,40 euroa. Ankarin ulosmittausluokka koskee suurituloisimpia velallisia. Ulosmitattava määrä kasvaa progressiivisesti tulojen kasvaessa. Palkasta saadaan ulosmi-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 187/2015 vp

tata kuitenkin enintään puolet. Tämä luokka tulee sovellettavaksi, kun palkka on suurempi kuin neljä kertaa suojaosuuden määrä. Määrätarkoitukseen myönnettävät sosiaalietuudet, kuten asuminen ja lapsilisät, velallinen saa pitää täysimääräisesti itsellään, eivätkä ne vaikuta ulosmittatavaan määrään.

Jos suojaosuuden tasoa nostettaisiin, johtaisi se siihen, että pienituloisimmat putoaisivat ulosoton piiristä. Yhä useampi velallinen todettaisiin ulosotossa varattomaksi. Tämä taas tarkoittaisi, että alimpien tulonsaajaryhmien mahdollisuus saada normaaliehtoista luottoa ja rahoittaa hankintojaan tai esimerkiksi vaihtaa vuokra-asuntoa vaikeutuisi tuntuvasti. Toimenpiteellä saataisiin myös olla maksumoraalia heikentäviä vaikutuksia.

Suojaosuuden nostamisella olisi myös merkittäviä negatiivisia taloudellisia vaikutuksia velkojille sekä valtion ja kuntien talouteen. Vuonna 2015 tehdyn otannan perusteella on arvioitu, että suojaosuuden nostaminen tuhanteen euroon tarkoittaisi yli 40 miljoonan euron vuosittaista menetystä velkojille. Ulosottoon kertyvistä varoista lähes puolet tilitetään julkisvelkojille. Vuonna 2005 on laskettu, että suojaosuuden korottaminen viidellä prosentilla tarkoittaisi velkojille 8,2 miljoonan euron menetyksiä vuodessa. Tällä hetkellä jo vähäisen noston vaikutus olisi suurempi, sillä ulosmittauksella kertyy varoja kaksi kertaa enemmän kuin vuonna 2005.

Ulosottokaari sisältää kattavia tapauskohtaisia, sekä määrällisiä että ajallisia rajoituksia palkan ulosmittaukseen. Helpotukset merkitsevät ulosmittauksen tason tosiasiallista lievennystä. Vapaakuukausien antaminen on keskeisin näistä keinoista. Tulorajaulosmittauksessa velalliselle annetaan automaattisesti kaksi vapaakuukautta vuodessa. Palkan ulosmittaus suoritetaan siten vain 10 kuukaudelta ja kahtena kuukautena vuodessa velallinen saa pitää palkan kokonaan itsellään. Hakemuksesta velalliselle voidaan myöntää yhteensä enintään kolme vapaakuukautta vuodessa. Velalliselta voidaan myös ulosmitata säännönmukaista pienempi määrä, jos hänen maksukykynsä on sairauden, työttömyyden, velallisen maksaman elatusavun tai muun erityisen syyn vuoksi olennaisesti heikentynyt. Jos velallinen on ollut ennen ulosmittausta pitkään työttömänä, palkan ulosmittausta voidaan lykätä enintään neljällä kuukaudella työsuhteen alkamisesta. Merkittävä huojennus pitkä-kestoisessa ulosotossa oleville on myös täytäntöönpanon määräaikaisuus ja siihen liittyvä saatavien lopullinen vanhentuminen.

Ulosottolaitoksen edellytetään säästävän 8 miljoonaa euroa vuoteen 2019 mennessä verrattuna vuoteen 2014. Säästötavoitteiden toteuttaminen edellyttää ulosottolaitoksen rakenneuudistusta ja ulosottomenettelyn yksinkertaistamista. Valmistelun yhteydessä on mahdollista arvioida, tulisiko vapaakuukausia myöntää nykyistä enemmän viran puolesta ja automatisoida menettely tai tulisiko työn vastaanottamiseen kannustaa lisäämällä pitkään työttöminä olleiden mahdollisuutta saada lykkäystä ulosmittauksen alkamiseen työllistymisen jälkeen.

Helsingissä 13.10.2015

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström